

Familjecentralen som modern välfärdsarena

Cecilia Lindskov

Socionom och filosofie doktor. Arbetar som universitetslektor vid Högskolan Kristianstad. E-post: cecilia.lindskov@hkr.se.

Artikeln är den sammanfattning som återfinns i den svenska utgåvan av avhandlingen "Family Centre Practice and Modernity: A qualitative study from Sweden". Avhandlingen, som är en monografi, godkändes 2010 vid Faculty of Health and Applied Social Sciences på John Moores University i Liverpool (Lindskov 2010). Syftet med avhandlingen är att förstå familjecentralen genom professionellas och föräldrars uppfattningar av verksamheten i förhållande till modernitetsteoretiska utgångspunkter. Aktionsforskning tillämpades som en övergripande ansats, där forskare tillsammans med deltagare i studien involverades i forskningsprocessen. Studiens empiriska del var kvalitativ för att fånga människors olika uppfattningar av verksamheten. Forskaren genomförde semistrukturerade intervjuer med professionella samt med föräldrar knutna till en svensk familjecentral. Dialogsessioner, med de professionella i studien, genomfördes så att de och forskaren gemensamt fick möjlighet att reflektera kring resultaten av intervjuerna. Data har även samlats in från dessa möten. En av avhandlingens huvudkonklusioner är att familjecentralers verksamhet innebär en balansakt där de involverade hanterade olika aspekter av både tidig modernitet och senmodernitet.

This article presents the summary published in the Swedish version of the thesis "Family Centre Practice and Modernity: A qualitative study from Sweden". The thesis was presented at the Faculty of Health and Applied Social Sciences, John Moores University Liverpool 2010 (Lindskov 2010). It is a monograph with the overall aim to understand family centre practice through professionals' and parents' perceptions of a Swedish family centre and its relationship to modernity. The study employed a qualitative design and the research also drew on the approach of action research, where participants and researchers co-generate knowledge through collaborative communicative processes. Data was generated from semi-structured interviews conducted with professionals and individual parents. Dialogue sessions with the professionals of the study have been held in order that they and the researcher could enter into a dialogue based on the findings of the interviews. Data was consequently also generated from these meetings. One core finding of this thesis is that family centre practice for those involved contained a balancing act of different aspects of both simple and late modernity.

Inledning

Familjecentraler har växt fram i Sverige sedan mitten av 90-talet med syfte att främja barns (0-6 år) och föräldrars hälsa. Basen i verksamheten består i regel av barn- och mödrahälsovård, socialtjänst samt öppen förskola, alla samlade under ett och samma tak. Gemensamma mål för verksamheten är att skapa en mötesplats för barn och föräldrar, stärka det sociala nätverket runt familjen samt ge stöd och rådgivning på ett lättillgängligt vis (Gärdsmo Pettersson and Zeime 2000). Familjers delaktighet i utformningen av verksamheten är också en viktig komponent. Den långa traditionen av svensk mödra- och barnhälsovård innebär att verksamheten når en stor del av de familjer som bor i ett upptagningsområde.

Den aktuella familjecentralen i studien är Familjehuset Näsby som var det första av sitt slag att starta i Kristianstad. Totalt arbetar åtta personer på Familjehuset, en förskolelärare, en social rådgivare, tre distriktssköterskor, två barnmorskor och en undersköterska. Även en distriktsläkare samt en barnpsykolog är knutna till verksamheten. Personalen är anställd av sina respektive moderorganisationer dvs. Region Skåne samt Kristianstad Kommun. De har stöd av en styrgrupp som består av chefer från region och kommun. Den gemensamma visionen för verksamheten är, med utgångspunkt i varje familjemedlems behov, att främja barns och föräldrars hälsa och gemenskap i området. Människor med olika ursprung och bakgrund skall kunna lära känna varandra och på så vis skapa egna so-

ciala nätverk (Kristianstad Kommun 2002). Gamlegården (en del av stadsdelen Näsby), där Familjehuset är beläget, kan beskrivas som ett mångkulturellt område. Nära hälften av besökarna på Familjehuset (45 %) har invandrarbakgrund. De största invandrargrupperna kommer ifrån Irak, forna Jugoslavien och östra Afrika (Lindskov 2005).

Redan i planeringsstadiet av Familjehuset inleddes kontakt med Forskningsplattformen för utveckling av Närsjukvård på Högskolan Kristianstad. Ett forskningsteam bestående av seniora forskare samt en doktorand bildades för att stödja och utveckla verksamheten. Forskningsplattformen är en del av ett samarbetsprojekt mellan Region Skåne, kommunerna i nordöstra Skåne samt Högskolan Kristianstad. Plattformens uppdrag är att utveckla och stödja pågående projekt eller verksamheter inom vård och omsorg inom nordöstra Skåne.

Den aktuella studien var en del av ett större aktionsforskningsprojekt som bestod av två forskningsområden:

1. Professionellas och föräldrars uppfattningar av verksamheten
2. Personalens interna och externa samarbete samt deras mål för verksamheten

Avhandlingen relaterar endast till det första forskningsområdet. Personalen på Familjehuset tillsammans med doktoranden och en senior forskare utgjorde den primära arbetsgruppen som var involverade i forsknings- och utvecklingsarbetet. Som tidigare nämnts, består Familjehuset av olika

verksamheter som är lokaliserade tillsammans, men istället för att undersöka de enskilda verksamheterna, som t.ex. barnhälsovård eller öppen förskola, har forskningen istället tagit fasta på att undersöka professionellas och föräldrars uppfattningar av verksamheten som helhet.

Det övergripande syftet med avhandlingen har varit att förstå familjecentralen genom professionellas och föräldrars uppfattningar av verksamheten i förhållande till modernitetsteoretiska utgångspunkter.

Teoretisk grund

Begreppet modernitet är mångfacetterat och kan ges olika betydelser, men många forskare inom samhällsvetenskapen anser att de stora förändringar som skett i det västerländska samhället gällande sekularisering, urbanisering och industrialisering har haft konsekvenser för utvecklingen av välfärdsinstitutioner, människors levnadssätt och deras världsbild (Heaphy 2007). I sin enklaste form kan alltså modernitet beteckna framväxten av det moderna samhället (Giddens and Pierson 1998). Ett viktigt antagande i avhandlingen är att familjecentraler och hur människor ser på verksamheten skapas i interaktion med de förändringar och trender som kännetecknar det moderna samhället. I avhandlingens litteraturöversikt konstateras att relationen mellan den samhällsliga utvecklingen och hur den manifesterar sig i människors uppfattningar av familjecentralverksamhet är ringa undersökt, speciellt i ett svenskt sammanhang. Avhandlingen skiljer sig därför i förhållande till an-

dra arbeten om familjecentraler då den med hjälp av modernitetsteoretiska utgångspunkter ytterligare försöker förstå verksamheten.

I utvecklandet av ett teoretiskt ramverk har inspiration främst hämtats ur sociologerna Anthony Giddens, Ulrich Becks och Elisabeth Beck-Gernsheims arbeten. Resultaten diskuteras också i relation till ett svenskt välfärdsperspektiv som här ses som en del av modernitet.

Modernitet delas ofta in i olika faser. Beck (1992) kallar perioden från den industriella revolutionen till 1970-talet för tidig modernitet (simple modernity). Denna första fas av modernitet präglades av stark tro på att kunna kolonisera/kontrollera framtiden med hjälp av vetenskap, rationalitet och expertkunskap (Beck 1992). Barn sågs i stor utsträckning som en investering för framtiden (Beck and Beck-Gernsheim 1995). Med begreppet senmodernitet (late modernity) (Giddens 1990; 1991) avses en utvecklad fas av tidig modernitet som beskriver de senaste årtiondena och framåt. Det senmoderna samhället karakteriseras av skepticism gällande tidig modernitets dröm om att förutsäga och kontrollera den sociala världen samt ett ambivalent förhållande till vetenskap och modern teknologi som anses skapa både möjligheter, men även risker. En annan framträdande aspekt är den ökade individualiseringsprocessen som medför att alltmer ansvar läggs på individen; att reflektera över sig själv i ljuset av mångfacetterad information och varierande valmöjligheter för att forma och

planera sitt liv (self-realisation, reflexivity) (Giddens 1990; 1991; Giddens and Pierson 1998). Även intimsfären dvs. familjeliv, äktenskap och andra nära relationer har förändrats i det senmoderna samhället, vilket av Giddens (1992) kallas ”intimitetens omvandling” (transformation of intimacy). Människor, i dagens samhälle, ställer i allt större utsträckning krav på känslomässig närhet och jämlikhet i sina relationer (a.a.) I takt med den radikaliserade individualiseringsprocessen har synen på barn även förändrats, från tidig modernitetens framtidsorientering till att också omfatta idén om att de är egna aktörer på egna villkor i sina liv.

Det moderna samhället brukar också beskrivas som ett risksamhälle (risk society). Beck (1992) menar att välfärdsinstitutioner och människor i sina dagliga liv alltmer sysselsätter sig med att hantera och administrera olika risker. Människor i risksamhället strävar efter att skapa ”ontologisk trygghet” (ontological security); upplevelse av trygghet och tillit till omgivningens förutsägbarhet (Giddens 1991). Den tillit som människor skapar till sin omgivning kan liknas vid en ”skyddande kokong” (protective cocoon) och blir som ett skydd emot livets utmaningar. Människors liv präglas likväl både av ökad riskmedvetenhet och av ”avgörande tidpunkter” (fateful moments) som t.ex. att bli förälder, skilja sig, få en sjukdom eller förlora en nära anhörig (a.a.) Dessa händelser kan få en avgörande inverkan på människors fortsatta livsplanering och aktiverar existentiella frågor såsom; vart är jag på väg i livet, vad är viktigt i livet? I dessa samman-

hang är det inte ovanligt att människor vänder sig till olika experter där de kan få råd och stöd i att hantera sina problem och livsval (Giddens 1990; 1991).

Välfärdsutveckling

För att undersöka familjecentralsverksamhet krävs en förståelse av den moderna välfärdsutvecklingen med fokus på den svenska situationen. En sådan förståelse utgör bakgrund till familjecentraler i avhandlingen. På bred basis kan det europeiska välfärdsprojektet på 1900-talet sägas innehålla grundelementen av tidig modernitet avseende stark tilltro att med hjälp av vetenskap, teknologi och experter kunna frigöra människor från förtryck avseende klass, kön och etnicitet. Barnen blev hoppet för framtiden och fokus för samhällets goda intentioner och därmed växte olika välfärdsinstitutioner fram (Frost and Stein 1989). Välfärdinterventioner blev ett sätt att investera i barns framtid för att på så vis skapa välintegrerade medborgare som ansågs vara nödvändigt för samhällelig framgång och utveckling (a.a.). Olika välfärdsmodeller utvecklades med syfte att relatera till och påverkar familjers liv. I Sverige har den skandinaviska eller socialdemokratiska modellen utvecklats (Esping-Andersen 1990). Signifikativt för denna modell är dess universella inriktning, vilket innebär att staten på bred basis förväntas hjälpa familjen genom olika stödssystem. Solidaritet och jämlikhet mellan olika klasser i samhället understryks också. Offentlig inblandning i familjen anses vara något naturligt i den svenska modellen, vilket kan jämföras med den mer liberala välfärdsmodellen som betonar familjens

privatliv med föräldrars eget ansvar för barnens välmående.

Den moderna välfärdsutvecklingen är ofta beskriven som ett tveeggat projekt med en pågående konflikt mellan individuell frihet och övervakning/kontroll. Olika typer av expertsystem, i det moderna samhället, har fått allt större insyn och kontroll över människors liv, samtidigt som människor också tar hjälp av dessa expertsystem för att påverka och forma sin livssituation. Giddens (1990; 1991) argumenterar för att just spänningen mellan kontroll och självrealisering är ett grunddrag i modernitet. Många forskare menar också att kontrollelementet har förändrats i takt med dagens alltmer individualiserade och liberala samhälle. Det individualiserade samhället leder till att människor har börjat utveckla en allt större inre självregering och disciplinering (Beck 1992; Foucault 1979; Giddens 1990; Rose 1999). Individen skall nu i allt högre grad göra sina egna välinformerade beslut i olika situationer och frågor. Ändå är det så att klass, kön och etnicitet fortfarande i hög grad påverkar vilken makt och vilka valmöjligheter människor har.

Sedan 1970-talet har det svenska välfärdssamhället antagit den multikulturella synen på integration, vilket innebär alla medborgares lika rättigheter, men med respekt för kulturella skillnader (Schierup 1994; Westin 1996). Den multikulturella synen föreslås innehålla ett samspel mellan tidig modernitetens jämlikhetstanke, där etniska skillnader skulle försvagas och ersättas av medborgaranda och universella värde-

ringar, samt senmodernitetens individualistiska inriktning; att ge människor möjlighet till att vara olika och utifrån heterogena impulser utveckla sin kulturella egenart.

Studiens design

Aktionsforskning tillämpades som en övergripande ansats, där forskare tillsammans med deltagare involveras i forskningsprocessen (Greenwood & Levin 1998). Studiens empiriska del var kvalitativ och fenomenografi (Marton 1986) användes som metod för att fånga människors olika uppfattningar av verksamheten.

Forskaren genomförde semistrukturerade intervjuer med 19 professionella (personal på Familjehuset, chefer i Kristianstad Kommun och Region Skåne och andra nyckelpersoner knutna till verksamheten), samt med 16 föräldrar med olika etnisk bakgrund. Dialogsessioner, med främst personalen i Familjehuset, genomfördes så att de och forskaren gemensamt fick möjlighet att reflektera kring resultaten av intervjuerna. Data har även samlats in från dessa möten.

Resultat

Professionellas uppfattningar av verksamheten

I analysen av intervjuerna med de professionella framkom tre kategorier som beskrev Familjehuset utifrån olika utgångspunkter. Kategorierna belyser olika uppfattningar en grupp människor kan ha. Detta innebär att en och samma person kan i sin berättelse om familjecentralen inneha aspekter som

finns i alla tre kategorierna.

I kategorin professionella mottagningen framkom starkt fokus på förebyggande arbete, beskrivet utifrån att de professionella ville ge samlad individuell rådgivning genom de olika basverksamheterna; mödra- och barnhälsovård, öppen förskola och social rådgivning. Arbetet skildrades till stor del utifrån ett riskscenario och ett problemorienterat perspektiv, där det var viktigt att fånga upp barn i riskzon för att kunna förebygga problematisk utveckling. Relationen mellan professionella och föräldrar framställdes främst som en expert/klientrelation. Kulturella aspekter framkom genom att de professionella reflekterade över i vilken utsträckning de i sin professionella roll kunde vara kulturellt sensitiva i förhållande till de invandrarfamiljer som besöker Familjehuset; skall invandrarfamiljer behandlas som vilken svensk familj som helst, eller skall personalen bära med sig en lins som tar hänsyn till kulturell olikhet?

I den andra kategorin karaktäriserades Familjehuset som en informell mötesplats för familjer med små barn. Fokus för det förebyggande arbetet var att, på främst gruppnivå, ge möjligheter för familjer att utveckla sitt sociala nätverk och för föräldrar att utbyta erfarenheter och stödja varandra i föräldrarollen. Att främja barns fria lek och deras interaktion med andra vuxna och barn i Familjehuset var också en viktig del i deras arbete. Kulturella aspekter hade i den här kategorin en framskjuten position. De professionella betonade att de ville främja förståelse för kulturella

olikheter, men också att det kunde finnas universella likheter för människor, oavsett kulturell bakgrund, som handlade om oro inför föräldraskap och graviditet. De professionellas expertroll var i jämförelse med kategorin den professionella mottagningen nedtonad och liknades istället vid en handledarroll, alltså att personalen underlättade och stöttade olika möten i Familjehuset.

I kategorin allaktivitetshuset vände sig Familjehuset inte bara till familjer med små barn, utan till alla boende i området. Verksamheten beskrevs med stor öppenhet. De professionella ville att Familjehuset skulle vara tillgängligt både kvällar och helger för de boende i området och för olika föreningar och klubbar. Det förebyggande arbetet framställdes med fokus på att aktivera vuxna och barn utifrån deras egna uttryckta behov och intresseperspektiv. De betonade att Familjehuset inte borde vara professionellt styrt. Istället var det de boende i området, tillsammans med personalen, som utövade inflytande över verksamheten.

Teoretisk diskussion

Förebyggande arbete skildrades utifrån både ett riskperspektiv och ett behovsperspektiv. Dessa perspektiv kan ses influerade av idéer hämtade ur både tidig modernitet och senmodernitet; att kontrollera framtiden med hjälp av professionell kunskap för att undvika problematisk utveckling (professionella mottagningen), parallellt med ifrågasättande av professionell auktoritet i kategorierna informella mötesplatsen och allaktivitetshuset, där istället

det förebyggande arbetet utgår ifrån föräldrarnas egna uttryckta behov och medverkan i verksamheten. Familjehuset är, utifrån en tolkning av de professionellas beskrivningar, en välfärdsarena som bygger på frivilligt samarbete med familjerna, men det finns också en underliggande skyldighet att skydda barn utifrån ett riskperspektiv, där de professionella får bära med sig ett vakande öga av misstänksamhet i mötet med familjen. Dessa två ingredienser av å ena sidan riskbedömning, med ett visst mått av misstänksamhet, och å andra sidan frivilligt samarbete med familjer skall balanseras och hanteras i det dagliga arbetet.

Resultaten från studien visar också att det finns två samexisterande bilder av barnet som även kan baseras på modernitetsteoretiska utgångspunkter. En bild som indikerar ”barn som framtid” influerad av riskmedvetenhet, synligt i kategorin den professionella mottagningen, och en annan bild av det ”relationella barnet” med mindre känsla av förberedelse för framtiden, där barn leker och agerar för sin egen del i interaktion med sitt sociala sammanhang (informella mötesplatsen, allaktivitetshuset).

Utifrån resultaten kan Familjehuset ses som ett mikrokosmos av det ständiga samspelet mellan likhet och olikhet som finns i den multikulturella synen på integration; att behandla alla lika, men med respekt för olikhet. De professionella försöker införliva förståelse av kulturella olikheter med att finna ut vad som är gemensamt/lika för människor, oavsett kulturell bakgrund.

I analysen av kategorierna framkom två orienteringar av verksamheten; en professionell orientering med fokus på att ge expertrådgivning till föräldrarna (professionella mottagningen), och en brukarorientering (studiecirkeln, allaktivitetshuset) med utgångspunkt i föräldrarnas egna erfarenheter och med olika grader av deras delaktighet i verksamheten (studiecirkeln, allaktivitetshuset). De två orienteringarna kan diskuteras i relation till individuellt och samhälleligt ansvar. I ett historiskt sammanhang hade förmodligen Familjehuset främst beskrivits som en professionellt orienterad verksamhet med ett markerat ansvar att ge expertkunskap till familjer/föräldrar. Med andra ord, en välfärdsarena med samhällets ansvar för familjers välbefinnande. I kontrast till detta kan brukarorienteringen ses som en spegling av senmodernitetens individualiseringsprocess, vilket innebär att föräldrar förväntas bli mer delaktiga i Familjehuset, men också att de skall ta ett större individuellt ansvar för verksamheten och för sin familj. Sammantaget visar emellertid kategorierna ett delat ansvar mellan professionella och föräldrar. De professionella ger uttryck för att föräldrarna har rätt att få stöd och hjälp av personalen på Familjehuset, men i kombination med föräldrarnas egenansvar.

Föräldrars uppfattningar av verksamheten

Föräldrarnas uppfattningar av Familjehuset har delats in i fyra kategorier. Som tidigare nämnts, belyser kategorierna olika uppfattningar en grupp människor kan ha. En och samma person kan, i sin berättelse om familjecen-

tralen, inneha aspekter som finns i alla fyra kategorierna.

I kategorin mottagningen kom föräldrarna primärt till Familjehuset för att få individuell professionell rådgivning. Personalen beskrevs som experter och tillit till deras kompetens var essentiell. Förutom att personalen beskrevs som en kunnig expert, förväntade sig även föräldrarna att de hade möjlighet att utveckla en nära och personlig relation till personalen.

I kategorin studiecirkeln besökte föräldrarna Familjehuset för att dela erfarenheter kring barnuppfostran och föräldraskap tillsammans med andra föräldrar. Detta skedde i olika gruppverksamheter som arrangerades av personalen. Föräldrarna skildrade sig själva som sina egna experter på föräldraskap. Personalens roll var främst att underlätta så att gruppträffarna kunde komma till stånd.

I kategorin lekplats för barn besökte föräldrarna primärt Familjehuset för att främja sina barns möjligheter till socialt umgänge med andra vuxna och barn. Detta ägde rum genom lek och andra aktiviteter såsom sång och pysical. Personalens roll skildrades främst utifrån att de förväntades arrangera olika aktiviteter som barnen kunde delta i. Familjehuset ansågs också, av föräldrarna, som en möjlighet för barn att förberedas och vänjas vid att vistas på daghem och för att senare gå i skolan.

I kategorin vardagsrummet stod social kontakt och umgänge i fokus. Det var viktigt för föräldrarna att besöka Fa-

miljehuset utan att behöva delta i någon strukturerad aktivitet. Atmosfären skildrades som hemlik och familjär. Personalens roll beskrevs utifrån en värdinnetliknande karaktär, som hade till uppgift att bjuda in och slussa in föräldrar i verksamheten. I den här kategorin uttryckte föräldrarna att Familjehuset gav möjlighet för svenskar och invandrare att lära känna varandra, men samtidigt fanns det också dilemma som t.ex. handlade om språksvårigheter och grupperingar mellan invandrare och svenskar.

Teoretisk diskussion

Ett slående resultat i undersökningen är att föräldrarna i så hög grad förlitade sig på personalen och deras kompetens. Ur ett brett samhällligt perspektiv är dessa resultat inte tillfälliga. I det senmoderna samhället, med krav på ett reflexivt förhållningssätt till livet och en ökad riskmedvetenhet, har tillit till experter alltmer växt sig starkt (Giddens 1990; 1991). Från ett snävare perspektiv är barnafödelse och småbarnstiden en så kallad "avgörande tidpunkt" (Giddens 1991), som kan kännas oförutsägbar och osäker för föräldrarna. Föräldrarna söker sig därför till personalen för att skapa "ontologisk trygget", där relationen till personalen blir som en "skyddande kokong". Föräldrarnas ansats att skapa trygghet och känna tillit till sin situation med hjälp av personalen är dessutom en parallellprocess till det som de själva skall ge sina barn. Från ett annat perspektiv, kan tilliten som föräldrarna investerar i personalen innebära att ett beroende skapas som kan underminera föräldrarnas tilltro till sin egen kompetens.

Resultaten visar dock att föräldrarna inte enbart var fast i klient/expertrelationen då de även i kategorin studiecirkeln värderade sina egna erfarenheter av föräldraskap. Föräldrarna blandar på så vis sina egna erfarenheter/lekmanakunskap med professionell kunskap.

I kategorin mottagningen försökte föräldrarna utveckla personliga och nära relationer till personalen. Dessutom beskrevs atmosfären i kategorin vardagsrummet utifrån en familjär och hemlik utgångspunkt. Dessa resultat kan diskuteras i förhållande till "intimitetens omvandling" (Giddens 1992). Enligt Giddens (1992) och Giddens and Pierson (1998) finns det idag krav på att i intimsfären utveckla emotionella relationer, där man förväntas kunna "öppna sig" och "komma nära varandra". Denna utveckling har även, enligt Giddens, spridit sig till den offentliga arenan, vilket föräldrarna i studien gav uttryck för. Om däremot intervjuerna hade ägt rum för ca 30-40 år sedan, så hade förmodligen personalens auktoritet som experter stått i centrum, med ett mindre fokus på att utveckla personliga och nära relationer.

Ett intressant resultat ifrån studien är att föräldrarna inte kommenterade Familjehuset som en kontrollstation i området med syfte att övervaka och fånga upp familjer i risksituationer. Det kan emellertid antas att samlokaliseringen av de olika verksamheterna kan bidra till att föräldrar känner sig mer övervakade än när personalen, som i den tidigare organiseringen, satt skilda åt. Den informella karaktären av verksamheten kan också leda till ökad över-

vakning av familjerna, eftersom personalen ser dem i andra sammanhang än i det individuella professionella mötet på det egna mottagningsrummet. För att förstå varför kontrolldimensionen inte var synlig eller kommenterades i intervjuerna tas hjälp ifrån tre perspektiv. För det första kan den nära relation, som föräldrarna strävade efter i relation till personalen, leda iväg från kontrolltänkande. För det andra, ur ett svenskt välfärdsperspektiv, är spänningarna mellan det privata familjelivet och offentliga/statliga interventioner inte så framträdande som i mer liberala välfärdssystem. Av gammal hävd och tradition har professionella en stark legitimitet i det svenska samhället. En möjlig tolkning är att föräldrarna ser personalen som en självklar del av sina liv och upplever dem därför inte som kontrollanter eller övervakare. Till sist, som tidigare nämnts, präglas det senmoderna samhället av att människor utvecklat en allt större inre självregering eller disciplinering (Beck 1992; Foucault 1979; Giddens 1990; Rose 1999). Från det perspektivet kan det antas att föräldrar inte nämner kontrolelementet, eftersom de har tränats i att anpassa sig till olika expertsystem.

Föräldrarnas syn på barn är influerat av tidig modernitets framtidsorientering med Familjehuset som en socialiseringsarena; att vänja barn vid det offentliga institutionslivet som skola och daghem innebär. Familjehuset verkar därmed användas av föräldrarna som en övergång mellan det privata hemlivet och det offentliga livet. Även senmoderna tendenser av barn som egen social aktör framskymtade i deras

uttalanden.

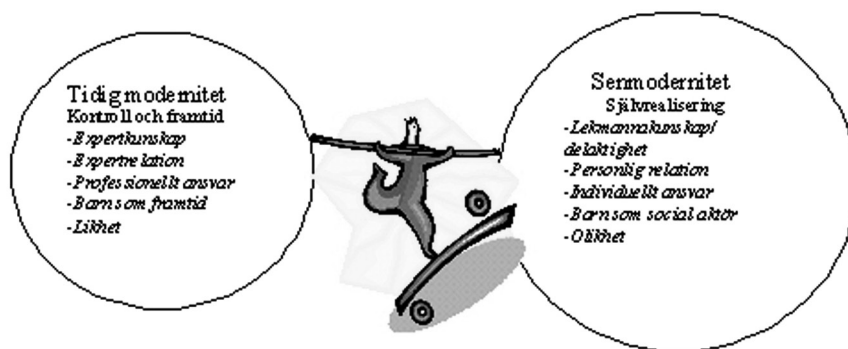
Att komma till Familjehuset innebär att möta olikhet, vilket främst skildrades utifrån kulturella aspekter. Att möta olikhet sågs som berikande av både svenskar och invandrare, men det fanns också utmaningar som t.ex. berörde språksvårigheter och grupperingar mellan invandrare och svenskar. Sammantaget kan tolkningen göras att det finns två parallella processer i Familjehuset; en process där föräldrar bygger broar, hittar samhörighet över kulturella gränser, men också en grupperingsprocess som medför att det pågår ett konstruerande av "vi" och "dom" (Grove and Zwi 2006) mellan invandrare och svenskar. Dessa processer pågår samtidigt och verkar vara en del av de interkulturella skeendena i Familjehuset.

Konklusion

En av avhandlingens huvudkonklusioner är att familjecentralers verksamhet innehåller en balansakt, som figuren nedan visar, där de involverade skall

hantera olika aspekter av modernitet. Både professionellas och föräldrars uppfattningar av verksamheten får näring av idéer grundade på tidig modernitet gällande tillämpning av expertkunskap med ett strakt professionellt ansvar för att kontrollera framtiden, men också av det som karakteriserar senmodernitet avseende ökad individualisering och självrealisering med förväntningar på föräldrars delaktighet och ansvar för sin livssituation. De professionella förväntas hantera ett brett rollspektrum som innehåller tidig modernitets expertroll inom ramarna för senmodernitetens förväntningar på att utveckla nära/personliga relationer. Specifikt kan föräldrarnas strävanden efter personliga relationer indikera familjecentralen som en social arena, där gränserna mellan det personliga/privata livet och det offentliga livet suddas ut.

Spänningen mellan kontroll och självrealisering är, som tidigare nämnts, en oundviklig inneboende konsekvens av modernitet som också finns i familjecentralverksamhet. Professio-

Figur 1. Visar balansakten mellan olika aspekter av tidig modernitet och senmodernitet som de involverade i verksamheten gav uttryck för.

nella har en kontrollfunktion i relation till familjerna som besöker verksamheten, men samtidigt erbjuder de också en möjlighet för föräldrarna att skapa en skyddande kokong; att med hjälp av verksamheten hantera sitt dagliga liv med barn. Vidare kan tidig modernitetens vision av att kolonisera framtiden med hjälp av expertkunskap ses som en viktig del av verksamheten i kombination med aktuella angelägenheter och föräldrars ömsesidiga personliga erfarenhetsutbyte. Familjecentrale förelås också vara en arena där barn inte enbart ses som framtid i ett riskperspektiv, utan också som sina egna aktörer i interaktion med sitt sociala sammanhang. Verksamheten är viktig för familjer på en individuell nivå, men parallellt måste det även finnas andra typer av allomfattande stödsystem, som motverkar fattigdom och socialt utanförskap. En utmaning är att tillvarata barns och vuxnas delaktighet i utveckling och planering av verksamheten. Verksamheten kan också spela en roll för förutsättningslöst engagemang i liket och olikhet i de interkulturella processerna som äger rum på familjecentralen.

Referenser

- Beck, U. 1992 *Risk society: towards a new modernity*, London: Sage Publications.
- Beck, U. and Beck-Gernsheim, E. 1995 *The normal chaos of love*, London: Polity Press.
- Esping-Andersen, G. 1990 *The three worlds of welfare capitalism*, Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Foucault, M. 1979 *Discipline and punish: the birth of the prison*, Harmondsworth: Penguin.
- Frost, N. and Stein, M. 1989 *The Politics of Child welfare: Inequality, Power and Change*, New York: Harvester Wheatsheaf.
- Giddens, A. 1990 *The consequences of modernity*, Stanford, CA: Stanford University Press.
- 1991 *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*, Stanford, CA: Stanford University Press.
- 1992 *The transformation of intimacy: sexuality, love and eroticism in modern societies*, Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. and Pierson, C. 1998 *Conversations with Anthony Giddens: Making Sense of Modernity*, Cambridge: Polity Press.
- Greenwood, D. J. and Levin, M. 1998 *Introduction to Action research: Social research for social change*, Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Grove, N. J. and Zwi, A. B. 2006 'Our health and theirs: Forced migration, othering, and public health', *Social Science & Medicine* 62: 1931-1942.
- Gärdsmo Pettersson, E. and Zeime, G. 2000 *Att verka tillsammans: en bok om familjecentraler: (Working together: a book about family centres)*, Stockholm: Folkhälsöinstitutet.
- Heaphy, B. 2007 *Late modernity and social change: reconstructing social and personal life*, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Kristianstads Kommun 2002 'Verksamhetsplan för familjehus på Näsby (Planning the Family House in Näsby)', Kristianstad: Kristianstads Kommun.
- Lindskov, C. 2005 'Statistik avseende Familjehuset': Unpublished manuscript.
- 2010 'Family Centre Practice and Modernity: A qualitative study from Sweden' Faculty of Health and Applied Social Sciences, Vol. Doctoral thesis, Liverpool: John Moores University.
- Marton, F. 1986 'Phenomenography: A research approach to investigating different understandings of reality', *Journal of Thought* 2(3): 28-49.
- Rose, N. 1999 *Governing the soul: the shaping of the private self*, London: Free Association Books.

Schierup, C.-U. 1994 'Multiculturalism, neo-racism, and vicissitudes of contemporary democracy', in J. Hjärnö (ed) Multiculturalism in the Nordic societies: proceeding of the 9th Nordic seminar for researchers on migration and ethnic relations, Copenhagen: Nordic Council of Ministers.

Westin, C. 1996 'Equality, freedom of choice and partnership: Multicultural policy in Sweden', in R. Bauböck, A. Heller and A. R. Zolberg (eds) The challenge of diversity: Integration and pluralism in societies of immigration.

FORSKNINGSANSLAG – MEDEL FÖR 2012

Systembolagets råd för alkoholforskning

Systembolagets råd för alkoholforskning (SRA) lämnar stöd till såväl samhällsvetenskaplig som medicinsk alkoholforskning. Forskning av särskild betydelse för det förebyggande arbetet mot alkoholskadorna prioriteras. Systembolaget har uppdragit åt SRA att i årets ansökningsomgång, med beaktande av sedvanliga krav på vetenskaplig kvalitet, i första hand prioritera samhällsvetenskaplig och folkhälsovetenskaplig alkoholforskning. Klinisk/patientnära forskning med relevans för förebyggande av alkoholskador kan prioriteras i andra hand.

Rådet beslutar oberoende av Systembolaget om inkomna ansökningar, utifrån projektens vetenskapliga kvalitet och samhällseliga relevans. SRA finansierar projekt med 100 000–300 000 kronor, för årets utdelning disponerar rådet tre miljoner. Medel anslås för ett år i taget, i högst fem år för ett och samma projekt, och endast i undantagsfall till ograduerade forskare.

Administrationen sköts av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). Ansökningar skall lämnas via rådets webbaserade ansökningssystem som finns på www.can.se/sra.

Sista ansökningsdag är den **15 september 2011, kl 16.00**, därefter stängs webbsystemet.

www.can.se/sra

Britta Grönlund, 08-412 46 30, britta.gronlund@can.se

Ulf Guttormsson, 08-412 46 19, ulf.guttormsson@can.se